
Door middel van krachtige vergelijkingen houdt Kuiper zijn hoorders en lezers op het gewenste – smalle – pad. De redding is niet te verwachten van de eigen groep of kerk ('het kleine kuddeke'), maar van het calvinisme als wereldhistorisch beginsel, dat als enige de trein des levens weer 'aan de rails van de Goddelijke spoorlijn' (174) kan binden.

In Kuipers retoriek gaat het dus niet zozeer om de eigen groep als wel om een alles beslissende historische strijd, waarin het christelijk geloof 'tegen het opkomend, nieuwe kracht verzamelend en van uur tot uur veld winnend Heidendom' (195) verdedigd moet worden. Zo wordt het belang van de Gereformeerde Kerken, hoe klein ook, gemaximaliseerd. Het calvinistisch principe, dat zij vertegenwoordigen, biedt immers de enige redding tegenover het alles verzwellende modernisme met zijn *ni Dieu ni maître*. De oppositie tot en vergelijking met het modernisme zijn structurerende elementen in Kuipers redevoeringen. Modernisme en calvinisme zijn met elkaar in een strijd op leven en dood verwickeld. Door middel van vergelijking met andere godsdiensten wordt het calvinisme als het eindpunt van de (christelijk) religieuze ontwikkeling voorgesteld. Deze vergelijkende werkwijze – vaak verbonden met een evolutionair perspectief op de geschiedenis – is ook te vinden in veel contemporaine wijsgerige en godsdienstwetenschappelijke literatuur. In die zin is Kuipers aanpak zeker modern te noemen en in ieder geval niet (klassiek) dogmatisch. Verwijzingen naar bijbelplaatsen zijn eerder illustratief dan argumentatief van karakter. De bespreking van verschillende wereldbeschouwingen op het punt van hun opvatting van God, mens en wereld is structureel gezien gelijk aan de gangbare godsdienstwijsgerige werkwijze. Het hele spreken over calvinisme als levens- en/of wereldbeschouwing is ook typisch modern in die zin dat het een pluraliteit aan wereldbeschouwingen veronderstelt. Zoals Adolf Harnack in zijn beroemde lezingenserie uit de jaren 1899/1900 voor de universiteit van Berlijn het wezen van het christendom bepaalt,²⁹ zo doet Kuiper dat voor het calvinisme, dat als de enige vorm van protestantisme (christendom) die toekomst heeft wordt gepresenteerd.

Het uitgangspunt van de *Stone Lectures* is een theorie waarin de moderniteit gekarakteriseerd wordt door een toenemende mate van differentiatie tussen verschillende levensgebieden als staat, economie, religie, kunst en wetenschap. Kuiper accepteert dit proces en – wat meer is – ziet het calvinisme als een van de motoren (zo niet de belangrijkste) van deze ontwikkeling. Het is een bij uitstek moderne beweging, omdat het gericht is tegen bevoogding en autoriteit. Voor Kuiper is het calvinisme zoveel als het principe van ware vrijheid, dat hij stelt tegenover de valse, tyrannieke vrijheid van de Franse revolutie en het daaruit volgende modernisme.

²⁹ Adolf von Harnack, *Das Wesen des Christentums*. Sechzehn Vorlesungen vor Studierenden aller Fakultäten im Wintersemester 1899/1900 an der Universität von Berlin gehalten von Adolf v. Harnack, hrsg. von Claus-Dieter Osthöfener (Tübingen 2005).